

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

JESENSKI ROK

EKONOMIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Torek, 5. september 2006 / 60 minut

Dovoljeno dodatno gradivo in pripomočki: kandidat prinese s seboj nalivno pero ali kemični svinčnik, svinčnik, radirko, ravnilo in žepni računalnik. Kandidat dobi list za odgovore.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila. Ne izpuščajte ničesar.

Ne obračajte strani in ne začenjajte reševati nalog, dokler Vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na list za odgovore).

V tej izpitni poli je 30 vprašanj izbirnega tipa. Pravilen odgovor obkrožite in ga označite na listu za odgovore po navodilih na tem listu.

Poskušajte rešiti vse naloge. Zaupajte vase in v svoje sposobnosti.

Želimo Vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.

Navodilo: Pri vsakem od naslednjih tridesetih vprašanj je navedenih pet trditev, med katerimi je pravilna oziroma najbolj pravilna samo ena. Z nalivnim peresom ali kemičnim svinčnikom obkrožite črko pred trditvijo, ki je glede na vprašanje po Vašem mnenju pravilna. Če boste obkrožili napačno, več kot eno ali če ne obkrožite nobene, se šteje, da ste na vprašanje odgovorili napačno. Za vsako pravilno rešitev dobite 3 točke. Izbrano trditev označite enako tudi na priloženem (rdečem) listu za odgovore. Upoštevajte navodila za izpolnjevanje priloženega lista.

1. Užitne gobe so relativno redka dobrina, saj:

- A jih zelo redko najdemo v naravi,
- B imajo zelo visoko ceno,
- C jih ne moremo kupiti, saj so za nas predrage,
- D so tudi izkušenim gobarjem na voljo le v majhnih količinah,
- E jih je manj, kakor znašajo potrebe po njih.

2. Nekatere potrebe lahko zadovoljimo z različnimi dobrinami. Tako se lahko odžejamo z oranžado ali ledenim čajem. Takšne dobrine imenujemo:

- A subjektivne dobrine,
- B spremenljive dobrine,
- C substitutne dobrine,
- D sekundarne dobrine,
- E komplementarne dobrine.

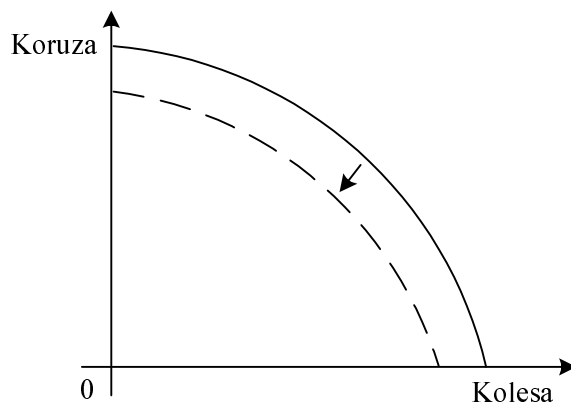
3. Maja je na obisku pri babici svojo potrebo po hrani zadovoljila z obloženimi kruhki. Tabela nam prikazuje gibanje mejne koristnosti obloženih kruhkov za Majo.

Količina (število obloženih kruhkov)	Mejna koristnost obloženih kruhkov
1	4
2	3
3	2
4	1
5	0

Majina celotna koristnost po treh zaužitih obloženih kruhkih je:

- A 2,
- B 5,
- C 7,
- D 9,
- E 10.

4. Slika prikazuje premik transformacijske krivulje (krivulje alternativnih možnosti proizvodnje) izbranega narodnega gospodarstva, ki proizvaja samo koruzo in kolesa.

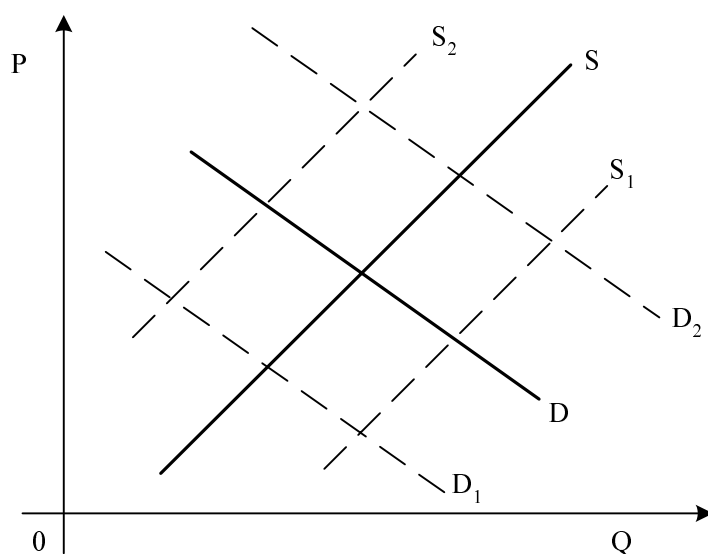
Premik transformacijske krivulje je najverjetneje nastal zaradi:

- A zmanjšanja razpoložljivih proizvodnih dejavnikov,
 - B odločitve države, da bo proizvajala manj koruze in koles,
 - C izboljšanja izkoriščenosti proizvodnih dejavnikov,
 - D podražitve koruze in koles,
 - E zmanjšanja potreb po koruzi in kolesih.
5. V korporaciji Bata, ki zaposluje 50.000 delavcev in proizvede 140 000 000 parov čevljev na leto, praviloma ne uporabljajo enake tehnologije in organizacije kakor v majhni obrtniški delavnici. Pravimo, da izkoriščajo prednosti množične proizvodnje oziroma ekonomije obsega, to pa pomeni, da:
- A se z večanjem obsega proizvodnje celotni stroški znižujejo,
 - B se z večanjem obsega proizvodnje stroški na enoto znižujejo,
 - C takšno podjetje vselej ustvarja visoke dobičke,
 - D je motiv nastanka velikih podjetij monopolni nadzor nad tržnimi cenami,
 - E se v delovanje trga vključi država z željo, da zaščiti konkurenco.

6. Med fiksne stroške v švedskem podjetju SAAB, ki proizvaja avtomobile, uvrščamo stroške:

- A električne energije, ki poganja elektromotorje ob tekočem traku,
- B plače delavcev, ki skrbijo za pospeševanje prodaje v 60 državah po vsem svetu,
- C plače delavcev v proizvodnji ob tekočem traku,
- D jekla za proizvodnjo avtomobilskih karoserij,
- E posojila, ki ga je podjetje najelo za zgraditev poslovne stavbe.

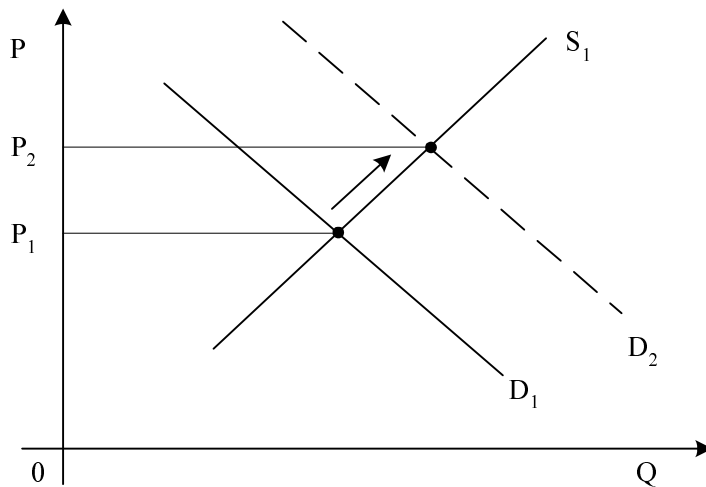
7. Krivulji S in D na sliki prikazujeta ponudbo in povpraševanje po ekološko pridelani zelenjavi v Sloveniji:

EU se je odločila, da bo subvencionirala ekološko pridelavo hrane v svojih članicah. To je povzročilo premik krivulje:

- A D v D_1 ,
- B D v D_2 ,
- C S v S_1 ,
- D S v S_2 ,
- E nič od navedenega.

8. Krivulji S_1 in D_1 na sliki prikazujeta ponudbo in povpraševanje na trgu cvetja. P_1 je ravnovesna cena cvetja:

Prikazana sprememba je posledica:

- A pomladanske zmrzali,
 - B državne podpore pridelovalcem cvetja,
 - C znižanja realnih dohodkov prebivalcev,
 - D zvišane cene cvetja,
 - E materinskega dne.
9. Podjetje Sladkosned d. o. o. proda 1000 kozarcev marmelade na mesec po ceni 500 SIT za kozarec. Cenovna elastičnost povpraševanja po marmeladi je -2 (absolutna vrednost: 2). Če se cena marmelade poviša za 20 %, bo podjetje prodalo mesečno:
- A 200 kozarcev marmelade,
 - B 400 kozarcev marmelade,
 - C 600 kozarcev marmelade,
 - D 800 kozarcev marmelade,
 - E 1200 kozarcev marmelade.

10. Tabela prikazuje koeficiente dohodkovne elastičnosti povpraševanja za različne dobrine v državi Narniji.

Dobrina	Koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja
Sveže sadje	0,48
Sadni sok	0,94
Čaj	-0,56
Kava	0,23

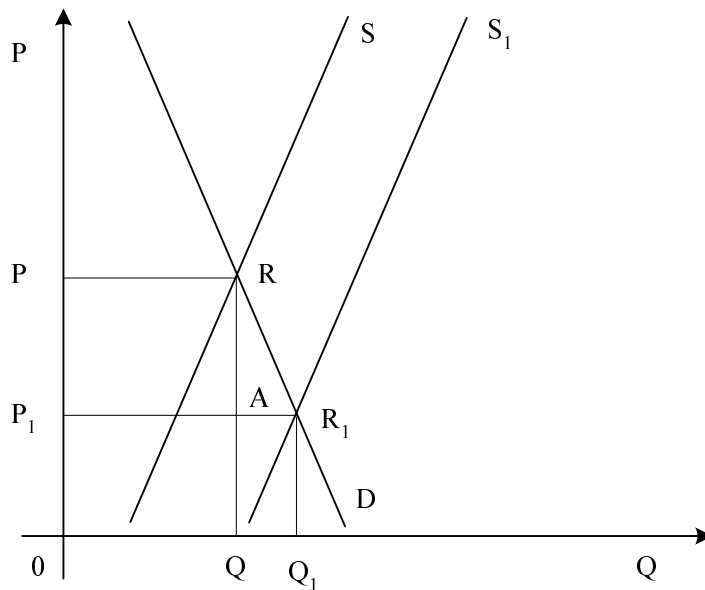
Iz koeficientov, navedenih v tabeli, lahko ugotovimo, da:

- A sta sveže sadje in sadni sok substitutni dobrini,
- B je sadni sok luksuzna dobrina,
- C sta čaj in kava komplementarni dobrini,
- D je čaj inferiorna dobrina,
- E bo 10 % povečanje dohodka gospodinjstev povzročilo, da se bo povpraševanje po svežem sadju povečalo za 48 %.

11. Za podjetje, ki ima na trgu monopolni položaj, velja, da:

- A proizvaja proizvod, ki ga vsi potrebujejo,
- B bo izgubilo svoj monopolni položaj, če na trg pride dobrina, ki je dober substitut za njegov proizvod,
- C je edini ponudnik na trgu in zato vedno lahko proda vse proizvedene proizvode,
- D dosega visoke monopolne dobičke in zato vselej vlaga v raziskave in razvoj,
- E ima zaradi visoke cene svojega proizvoda vedno profit.

12. Krivulji S in D na sliki prikazujeta ponudbo in povpraševanje na trgu jabolk. Premik krivulje S v S_1 je povzročila dobra letina jabolk:

Dohodek pridelovalcev jabolk ob dobri letini prikazuje lik z naslednjimi oglišči

- A 0QRP
 - B 0Q₁R₁P₁
 - C P₁R₁RP
 - D P₁ARP
 - E QQ₁R₁A
13. Katera izjava predvsem opredeljuje stimulatívno funkcijo razdelitve dohodkov v neki družbi?
- A Potrošnike spodbuja, da kupijo in porabijo čim večjo količino proizvodov.
 - B Podjetja spodbuja, da proizvedejo čim večjo količino proizvodov, za katere je treba malo surovin in energije.
 - C Proizvajalce spodbuja k intenzivnemu in ustvarjalnemu delu, saj si tako povečajo blaginjo.
 - D Državo spodbuja, da prek centralne banke plasira večje količine denarja, saj se tako lahko povečajo nominalni dohodki proizvajalcev.
 - E Podjetja spodbuja, da proizvajajo veliko dragih proizvodov, s katerimi je najlaže zaslužiti.

14. Katera izjava velja v sodobnem tržnem gospodarstvu za razdelitev dohodkov?

- A Delavci, ki sodelujejo v proizvodnji, zaslužijo z dobrim delom podjetniški dobiček.
- B Lastniki zemlje dobijo obresti, ker so svoj denar predtem vložili v nakup zemlje, namesto da bi ga kot prihranke hranili v bankah.
- C Država, ki omogoča podjetjem normalno in stabilno poslovanje, pridobiva od njih rento.
- D Podjetnik, ki z izboljšanimi stroji doseže večjo učinkovitost, pridobi tehnološki ekstradobiček.
- E Banka, ki posodi denar podjetju s tržnim monopolom, dobi monopolni ekstradobiček.

15. Višina mezd je v vsakem gospodarstvu zelo pomembna predvsem zato, ker:

- A visoke mezde omogočajo zaposlenim, da se odpravijo na letni dopust v tujino.
- B nizke mezde delujejo zelo spodbudno na proizvajalce, saj vedo, da morajo delati veliko, če hočejo preživeti.
- C visoke mezde, ki so rezultat izboljšane produktivnosti, spodbudno vplivajo na proizvodnjo, saj ustvarjajo večje domače povpraševanje.
- D visoke mezde omogočajo lastnikom podjetij, da si izplačajo visoke dobičke.
- E visoke mezde, ki so pomemben proizvodni strošek, omogočajo podjetjem, da na trgu za svoje proizvode postavijo višje cene.

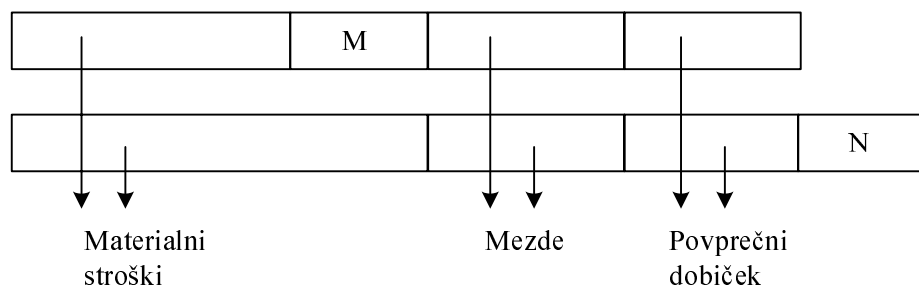
16. Katera izjava pove, kaj pomenijo razlike v plačah za različne poklice, ki so v naši družbi v razponu do 1 : 6 ali tudi nekaj več?

- A Nekateri delavci znajo v istem časovnem obdobju proizvesti tudi šestkrat večje količine enakih proizvodov.
- B Razlike v znanju, zmožnostih, delovnih razmerah, tržnih položajih in podobno omogočajo strokovnjakom in vodilnim delavcem toliko večje zasluge.
- C Nekatere panoge imajo monopolni položaj in zaposleni si lahko izplačajo toliko višje plače.
- D Zelo težka in nevarna dela so plačana tudi šestkrat bolje kakor lažja in varna dela.
- E Nekatera podjetja so zelo uspešna pri izvozu svojih proizvodov, zato lahko svojim zaposlenim izplačajo toliko višje plače.

17. Konjunktorni ekstradobiček prejme proizvajalec, ki:

- A z razvojem tehnologije uspe izriniti iz panoge praktično vse druge proizvajalce in nato izkoristi nastali monopol za višje cene;
- B z izboljšano tehnologijo zniža stroške pod raven drugih proizvajalcev v panogi, zato pridobi razliko kot konjunktorni ekstradobiček;
- C prodaja državnim ustanovam, pri katerih je vselej mogoče doseči višje cene;
- D izkoristi dejstvo, da je cena nekega proizvoda zaradi povečanega povpraševanja začasno visoka;
- E uporabi nekatere računovodske trike, s katerimi se izogne plačilu enakih davkov, kakor jih plačajo njegovi konkurenti.

18. Vrisana je struktura cen industrijskega izdelka, ki ga proizvaja nadpovprečno učinkovit podjetnik, in kmetijskega izdelka kot rezultat povprečno učinkovitega kmetijskega pridelovalca, ki uporablja mejno zemljišče.

Dva elementa v strukturi cene, ki sta označena z M in N, sta:

- A M predstavlja konjunktorni ekstradobiček, N pa obresti;
- B M predstavlja tehnološki ekstradobiček, N pa rento;
- C M predstavlja obresti, N pa rento;
- D M predstavlja obresti, N pa podjetniški dobiček;
- E M predstavlja konjunktorni ekstradobiček, N pa davke državi.

19. Druga industrijska revolucija je med drugim povzročila:

- A uvajanje informacijske tehnologije, to pa je omogočilo drugačno organizacijo in večjo prilagodljivost proizvodnje trgu;
- B povečanje števila delavcev, ki so se ukvarjali s poslovnimi informacijami in skrbeli za promocijo izdelkov;
- C tesno povezovanje znanosti, tehnike in proizvodnje v enovit proces, v veliki meri z navzočnostjo države;
- D vse bolj razčlenjeno družbeno in tehnično delitev dela, pri kateri se je posamezni delavec v tovarniškem sistemu ozko specializiral in omejil na posamezno operacijo;
- E razvoj maloserijske proizvodnje, prilagojene potrebam posameznega kupca.

20. Pri prednostnih delnicah ima delničar pravico do:

- A obresti,
- B dividende,
- C dividende in sodelovanja v upravljanju delniške družbe,
- D rente,
- E podjetniškega dobička.

21. Proces, ki povzroči, da korporacije vse bolj upravljajo menedžerji, vse manj pa lastniki podjetja, imenujemo:

- A menedžerski odkup podjetja,
- B vključevanje zaposlenih v solastništvo podjetja,
- C novi val podjetništva,
- D menedžerska revolucija,
- E sovražni prevzemi.

22. Trusti kot oblika monopolnih zvez so:

- A združenja podjetij, ki so pravno in deloma ekonomsko samostojna, na centralnem odboru pa se članice dogovorijo o skupni prodaji blaga, o cenah in o tržnih deležih;
- B združenja podjetij iz različnih dejavnosti, nadzoruje pa jih finančna skupina;
- C monopolne zveze prve stopnje, v katerih članice sprejmejo ohlapne dogovore o cenah;
- D takšne družbe, ki imajo v lasti druge korporacije ali le njihov večinski delež, s sedeži v upravnih in nadzornih odborih;
- E poslovna združenja podjetij za opravljanje skupnih poslov v proizvodnji, prodaji in finančni dejavnosti.

23. Schumpeter je poudarjal, da monopoli ne zadržujejo razvoja, ker:

- A povečujejo proizvodnjo do optimalnega obsega proizvodnje, da bi znižali svoje cene na trgu;
- B omogočajo uporabo tehničnih izumov, da bi izboljšali svoje proizvode;
- C so s spremembo cenovne konkurence v novo proizvodno in medpanožno konkurenco prisiljeni v nenehen tehnični razvoj;
- D prodajajo večjo količino blaga po nižji ceni in tako povečujejo kupno moč potrošnikov;
- E pogosto proizvajajo velike količine visoko kakovostnega blaga z najnižjimi možnimi stroški.

24. Po liberalnem konceptu naj bi država med drugim:

- A organizirala temeljno gospodarsko infrastrukturo, na primer v energetiki in telekomunikacijah, v obliki državnih podjetij;
- B omogočala širok sistem brezplačnega zagotavljanja dobrin skupne porabe, kakor sta zdravstvo in šolstvo;
- C reševala probleme prerazdelitve dohodka zaradi povečanja družbene blaginje in ustvarjanja bolj koherentne družbe;
- D reševala ekološka vprašanja, kajti tega področja trg sam ne rešuje dovolj učinkovito;
- E zagotavljala uresničevanje lastninskih pravic, s tem da bi zavarovala lastnika pri uživanju vseh sadov lastnine pred nelastniki.

25. Med štiri institucionalne oblike internacionalizacije kapitala prištevamo med drugim:

- A mednarodno gibanje blaga in storitev,
- B mednarodni prenos tehnologije in »know-how«,
- C razvoj mednarodnih bančnih in finančnih institucij,
- D mednarodno gibanje kapitala,
- E neekvivalentno menjavo (»škarje cen«).

26. V tabeli so dani podatki za prebivalstvo Slovenije za december 2003:

Število prebivalcev	1 996 433
Državljeni Republike Slovenije	1 982 014
Število aktivnih prebivalcev	870 720
Število delovno aktivnih prebivalcev	774 727
Število registriranih nezaposlenih prebivalcev	95 993

Stopnja registrirane brezposelnosti je:

- A 4,84 %,
- B 4,81 %,
- C 5,83 %,
- D 11,02 %,
- E 12,39 %.

27. V sektorski sestavi slovenskega bruto domačega proizvoda ima(-jo) največji delež:

- A industrija,
- B nekmetijske dejavnosti,
- C storitvene dejavnosti,
- D trgovina,
- E kmetijske dejavnosti.

28. Kadar želi Banka Slovenije zmanjšati količino denarja v obtoku:

- A zniža odstotek obvezne rezerve poslovnih bank,
- B prodaja državne vrednostne papirje oziroma državne obveznice,
- C kupuje devize in tako kreditira tuje države,
- D posoja denar poslovnim bankam,
- E daje posojila državi.

29. V kapitalsko-finančni račun plačilne bilance Slovenije uvrščamo:

- A dividendo v višini 800 evrov, ki jo je prejel Franc Koren, lastnik desetih delnic švedske družbe SAAB,
- B obresti, ki jih prejme družina Krajnc za depozit v višini 10.000 švicarskih frankov v banki v Baslu,
- C nakup delnic farmacevtske družbe Lek: kupila jih je švicarska poslovna skupina Novartis, ki je tako pridobila 99,07 % delež v Leku,
- D nakup treh avtobusov v Nemčiji, ki ga je opravil Integral, podjetje za avtobusni promet in turizem iz Zagorja,
- E pokojnino, ki jo Marija Kos prejema iz Italije, kjer je trideset let delala v podjetju Bata.

30. Osrednja institucija zakonodajne oblasti v Sloveniji, katere temeljne naloga je sprejemanje zakonov, je:

- A državni zbor,
- B državni svet,
- C vlada,
- D računsko sodišče,
- E ustavno sodišče.

PRAZNA STRAN

PRAZNA STRAN